

DĖL ASMENŲ PATEIKTŲ PRAŠYMŲ IŠDUOTI LEIDIMUS PLĖTOTI ELEKTROS ENERGIJOS GAMYBOS PAJĖGUMUS ĮRENGIANT SAULĖS ŠVIESOS ENERGIJOS ELEKTRINES VERTINIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), tarp kurios narių yra ir saulės elektros energijos gamybos projektų Lietuvoje vystytojai, teikia pastabas Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – VERT) dėl derinimui pateikto nutarimo projekto „Dėl asmenų pateiktų prašymų išduoti leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Nr. 22-12994 (toliau – Nutarimo projektas).

Pažymėtina, kad Nutarimo projekto siūloma sudaryti asmenų, pateikusių VERT prašymus išduoti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines, sąrašą, numatant, kad, šiame sąraše esančių asmenų prašymų vystyti saulės šviesos energijos elektrines suminei įrengtajai galiai viršijant šiuo metu numatytą 2 GW ribą, **leidimai plėtoti saulės elektros energijos gamybos pajėgumus bus išduodami sumažinat vystytojų prašymuose pateiktą ketinamą plėtoti galią remiantis „pro rata“ principu**, t. y., atitinkamai proporcingai sumažinant leidžiamą plėtoti galią visiems reikalavimus atitinkantiems ir VERT sąrašė esantiems vystytojams.

LVK vertinimu, siūloma procedūra nėra tinkama spręsti susidariusiai situacijai dėl leistinos 2 GW ribos plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines. Vertintina, kad **Nutarimo projektu siūloma procedūra kelia pagrįstų klausimų dėl Nutarimo projektu įgyvendinamų teisinių principų, pagrindų rinkos dalyvių, pateikusių prašymus plėtoti saulės elektros energijos gamybos pajėgumus, teisėtų lūkesčių bei ekonominių tokio sprendimo padarinių tiek vystytojams, tiek ir atsinaujinančių išteklių plėtrai Lietuvoje.**

Pirmiausia, pažymėtina, kad Nutarimo projektu siūloma įvesti naujus reikalavimus prašymus plėtoti saulės elektros energijos gamybos pajėgumus prašymus pateikusiems vystytojams, nors, remiantis Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymu, veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės tvirtina Vyriausybė, o nurodytus leidimus išduoda Taryba. **Nepaisant šios aplinkybės, papildomų klausimų kelia aplinkybė, kad Nutarimo projektu siūloma procedūra planuojama taikyti į praeitį, t. y., vertinant prašymus, kurie buvo pateikti anksčiau, tokiam reglamentavimui neegzistuojant** (pažymėtina, kad dalis vystytojų prašymus yra šių metų birželio – liepos mėnesį, o dalis – dar anksčiau, šių metų kovo mėnesį). Galiausiai, Nutarimo projektu nėra siūlomas vėlesnis įsigaliojimas ir nėra numatomas, joks pereinamasis laikotarpis, leidžiantis rinkos dalyviams tinkamai pasiruošti esminiams rinkos reguliavimo pokyčiams. Visos šio aplinkybės kelia pagrįstų klausimų, ar, siekiant jau pateiktoms paraiškoms vertinti ir netgi, remiantis „pro rata“ principu, sumažinti šiuose prašymuose pateiktą ketinamą plėtoti galią, nustatyti naują reguliavimą, **nėra pažaidžiamas vystytojų teisėtų lūkesčių principas bei teisės aktų netaikymo į praeitį principas.** Pažymėta, kad vystytojų paraiškos VERT buvo pateiktos tinkamai ir laikantis galiojančio teisinio reguliavimo, todėl jos ir turėtų būti vertinamos laikantis tų reikalavimų, kurie yra reglamentuoti šiuo metu bei nesiekiant įvesti naujo reguliavimo anksčiau pateiktoms paraiškoms vertinti.

Antra, pažymėtina, kad ketinimų protokolą pasirašę vystytojai įsipareigojimų užtikrinimui „Litgrid“ yra pateikę atitinkamą garantiją, proporcingą pateiktai ketinamai plėtoti galiai. Remiantis Nutarimo projektu siūlomu „pro rata“ principu sumažinus vystytojo ketinamą išplėtoti galią atitinkamu dydžiu, gamintojas negalės pastatyti tokio dydžio elektrinės, kokią įsipareigojo pasirašydamas ketinimų protokolą. **Esant tokiai situacijai, remiantis Ketinimų protokolo taisyklėmis, „operatorius pasinaudoja pateikto prievolių įvykdymo užtikrinimo dalimi proporcingai neįvykdytiems įsipareigojimams“, kas reiškia reikšmingus ir su vystytojo veiksmis nesusijusius finansinius nuostolius vystytojui.**

Pažymėtina, kad Nutarimo projektu siūlomu „pro rata“ principu sumažinus vystytojų prašymuose pateiktą ketinamą plėtoti galią, kyla pagrįstų abejonių dėl galimo ekonominio pagrįstumo toliau vystyto šiuos projektus, t. y., priklausomai nuo sumažintos galios dydžio dėl investicijų neatsipirkimo galinčių sąlygoti projekto atsisakymą vykdyti. **Dėl siūlomo reguliavimo, gamintojui tektų statyti mažesnės nei planuotos ar finansiškai pagrįstos galios parką, kas neabejotinai reikštų, kad projekto vystymui numatomos finansinės investicijos ir planuojama investicinė grąža turėtų būti perskaičiuota, o, finansiniams rodikliams tapus nuostolingiems, tokio projekto vystymo gamintojas apskritai gali būti priverstas atsisakyti.** Visgi, Nutarimu projektu siūlomu reguliavimo VERT perima iš vystytojo tokio sprendimo teisę, t. y., VERT vienašališkai nusprendus sumažinti vystytojų prašymuose pateiktą ketinamą plėtoti galią, vystytojams turi įgyvendinti tokios galios projektą, kokią, remiantis siūlomu „pro rata“ principu, nusprendė VERT, o ne tokios galios projektą, kokį vystytojas buvo apskaičiavęs kaip ekonomiškai efektyvų ir tikslingą. Savaimę suprantama, kad toks reguliavimas suduotų reikšmingą smūgį atsinaujinančių išteklių sektoriuje veikiančių rinkos dalyvių pasiryžimui efektyviai Lietuvoje vystyti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines.

Papildomai atkreipiame dėmesį, kad **Nutarimo projektu siūlomas reguliavimas stabdo ir leidimų hibridinėms elektrinėms, naudosiančioms saulės ir vėjo energiją elektrai gaminti, išdavimą, kai yra taikoma ta pati saulės elektrinėms numatyta 2 GW riba ir išduodant leidimus hibridinėms elektrinėms.** Pažymėta, kad Proveržio paketu, priimtu LR Seime šių metų birželio mėnesį Lietuvoje buvo įteisintas hibridinių elektrinių vystymas (atitinkamas LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas įsigaliojo 2022 m. liepos 8 dieną). Nepaisant to iki šiol nėra patvirtinti poįstatyminiai teisės aktai, numatantys pasinaudojimo elektros perdavimo tinklais sąlygas hibridinės elektrinės vystytojams, įskaitant leidimų plėtoti elektros energijos pajėgumus hibridinėse elektrinėse išdavimo tvarką. Manytina, kad dalis VERT pateiktų paraiškų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines galėtų būti perkvalifikuoti į hibridines elektrines, ką patvirtina ir vystytojų ketinimai. **Manytina, kad perkvalifikavimas į hibridines elektrines ir šių elektrinių vystymas galimai spręstų šiuo metu susidariusią 2 GW ribos saulės elektrinėms problemą, todėl siūlome papildomai įvertinti šį aspektą derinamo Nutarimo projekto kontekste bei siekti artimiausiu metu priimti reikalingus poįstatyminius aktus, susijusius su hibridinių elektrinių vystymu ir leidimų šios elektrinėms išdavimu.**

Apibendrinant manome, kad derinamu Nutarimo projekto siūlomas „pro rata“ principas nėra tinkamas spręsti susitarusiai 2 GW ribos saulės elektrinių vystymui situacijai. **Manytina, kad siūlomu reguliavimu būtų nesilaikoma tesėtų rinkos dalyvių lūkesčių bei būtų stabdoma atsinaujinančių išteklių plėtra Lietuvoje šiuo ypač svarbiu laikotarpiu, kai dėl geopolitinės situacijos yra būtina siekti kuo greičiau sumažinti energetinę šalies priklausomybę nuo importuojamos elektros energijos.** Pažymėtina, kad dalis vystytojų sprendimų dėl prašymų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines laukia nuo šių metų kovo mėnesio ir šiuo laikotarpiu patiria finansinius nuostolius. Todėl svarbu tikslingai spręsti susidariusią situaciją, **ieškant sprendimo, kuriuo remiantis vystytojų pateikti prašymai būtų tenkinami laikantis ketinimų protokoluose nustatytų elektrinių galios dydžių, o ne mažinant prašymuose pateiktą ketinamą plėtoti galią.** Manome, kad toks sprendimas, priimamas laikantis

galiojančio reguliavimo, būtų tinkamas tiek nepažeidžiant teisėtų rinkos dalyvių lūkesčių, tiek ir nestabdant atsinaujinančių išteklių plėtros Lietuvoje.

Prašome atsižvelgti į rašte pateiktas pastabas VERT nutarimo projektui „Dėl asmenų pateiktų prašymų išduoti leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės šviesos energijos elektrines vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė